

Významné osobnosti naší univerzity

Profesor MUDr. Bohdan Hejduk

(1900 - 1967)

- Vrchní zemský zdravotní rada v Brně 1948-1950.
- Primář I. chirurg. oddělení Zemské nemocnice u sv. Anny 1946-48.
- Přednosta II. chirurgické kliniky LF MU – FN u sv. Anny 1948-1950.
- Vojenský chirurg ve Francii a Anglii 1940-1946.
- Major-chirurg 55. hlavní nemocnice armády USA.
- Vedoucí chirurg Memorial Hospital v Muensteru – Texas 1964-1967.

Ve městě Muensteru v Texasu vychází týdeník „Muenster Enterprise“, který dne 6. června 1967 informoval čtenáře, že „Muenster truchlí nad úmrtím dr. Hejduka“.

Zemřel náhle 29. května 1967 ve věku nedožitých 67 let v domě svých přátel v Gainsvillu. Příčinou smrti B. Hejduka a jeho tří hostitelů byla otrava oxidem uhelnatým, unikajícím z vadného topení.

Profesor Hejduk se narodil 28. června 1900 v Bystřici nad Perštejnem. Po maturitě na gymnáziu v roce 1918 začal studovat na lékařské fakultě v Praze. Hned po založení Masarykovy univerzity pokračoval ve studiu na lékařské fakultě v Brně. Promoval v roce 1924 a učednická léta začal na chirurgickém oddělení nemocnice na Žlutém kopci u docenta Baše. Od října 1933 byl asistentem na I. chirurgické klinice profesora Petřivalského. Za rok po okupaci Československa nacisty přešel 6. února 1940 ilegálně hranice a ve Francii vstoupil do československé zahraniční armády. Nejříve pracoval jako vojenský chirurg v Remeši. Kapitulace francouzské armády v roce 1940 však znamenala pro české vojáky ve Francii velké nebezpečí; nacisti je označili za zrádce a v případech zatčení jim hrozilo vězení a těžké tresty. Proto byli urychleně evakuováni do Anglie. V té době již v Londýně pracovala čsl. exilová vláda. Po dohodě mezi tou-

to vládou a vrchním velitelstvím americké armády byl major MUDr. Hejduk odvelen do 55. americké vojenské nemocnice v Malveru ve Worcesteru. V roce 1942 byl vyslán do Spojených států na mezinárodní sjezd Asociace vojenských chirurgů. Po zahájení invaze do Normandie odejel major Hejduk s 55. divizí nemocnicí americké armády na frontu, kde zůstal až do demobilizace v roce 1946.

Po návratu do Brna v lednu 1946 byl MUDr. Hejduk jmenován primářem I. chirurgického oddělení Zemské nemocnice U Sv. Anny. V roce 1948 mu byl propůjčen titul vrchní zemský zdravotní rada a byl habilitován pro obor patologie a terapie chorob chirurgických. Po únorovém převratu v roce 1948 bylo I. chirurgické oddělení přeměněno na II. chirurgickou kliniku Masarykovy univerzity. Vedením nové kliniky byl profesorským sborem MU jednohlasně zvolen doc. MUDr. Hejduk. S velkým nadšením pokračoval v práci odborné, pedagogické i publikační. Změněné společenské a politické události té doby zanedlouho ovlivnily celý jeho další život. Věděl, že je od „vítězného února 1948“ neustále sledován. Nevěnoval tomu zvláštní pozornost až do roku 1950, kdy byl jmenován

profesorem Lékařské fakulty MU. Přátelé Bohdana Hejduka varovali, že mu hrozí zatčení komunistickou Státní bezpečností (StB). Nepřišel si proto převzít jmenovací dekret, ale rychle uprchl přes železnou oponu na západ. Přes hranici „cestoval“ schovaný na lokomotivě pod zasněženou hromadou uhlí, jen s několika věcmi osobní potřeby. Po krátkém pobytu v táboře pro uprchlíky se dostal do Mnichova. Několik roků byl vedoucím chirurgem v nemocnici Červeného kříže v Gantingu, kterou převzala německá vláda. Protože měl stále platnou britskou lékařskou licenci, odejel do Anglie, kde pracoval jako chirurg v několika nemocnicích. Za pobytu v Německu a Anglii napsal několik žádostí o povolení imigrace do USA. V té době dostal výhodnou a zajímavou nabídku z Etiopie. Nečekal dále na odpověď ze Spojených států a v roce 1954 opustil Anglii. Nastoupil do nemocnice (Princess Tsakai Hospital) v Addis Abebě a byl jmenován vedoucím chirurgem.

Za krátkou dobu se stal uznávaným a vyhledávaným specialistou, získal si velkou přízeň cisařské rodiny. V té době se bývalý velitel 55. armádní americké nemocnice, ve které za války pracoval, dověděl o jeho nevyřízené žádosti o imigraci. Napsal proto osobní dopis tehdejšímu ministru zahraničí, který zařídil imigrační povolení pro MUDr. Hejduka téměř obratem. Po pětiletém pobytu v Addis Abebě vystoupil v roce 1959 v přístavu San Pedro na území Spojených států. Návrat do vlasti nepřicházel v úvahu. A tak rok před dovršením šedesáti let začal studovat znovu. Nejdříve rok v Claremontu v Kalifornii bydlel v domě svého dřívějšího velitele. Po skončení školy nastoupil do zaměstnání v Gaston Hospital v Dallasu.

Velikou píli a vzdělanost prokázal během následujících tří let, které mu stačily k tomu, aby složil všechny nostrifikační zkoušky. Získal tak lékařskou chirurgickou licenci pro stát Texas. Jako jeden ze dvou texaských chirurgů byl přijat do mezinárodní společnosti vynikajících chirurgů (International Surgical Society). Zřejmě touha po klidnější práci a zpomalení dosavadního životního tempa byly příčinou, proč v srpnu 1964 přijal nabídku města Muensteru na místo vedoucího chirurga v Memorial Hospital. Získal tak stálé zaměstnání a byl dobře přijat občany města. V prosinci

1965 dostal americké občanství. Zdálo se, že může konečně klidně žít a věnovat se svému zaměstnání bez obav o budoucnost. Osud mu však dopřál jen dva roky života.

• • •

Zjistit podrobné informace o této vyjimečné osobnosti není snadné, zvláště o období Hejdukova působení v cizině. Ve své vlasti musel být na dlouhá léta zapomenut. Avšak v roce 1950, kdy dovršil padesátku, vzpomněl si na svého učitele doc. MUDr. Ludvík Brázda: „Připomínám-li si toto jubileum, je to jen zasloužené upozornění na znamenitého, svědomitého a technicky zdatného chirurga. Jeho nezištnost, skromnost a přímá povaha dokresluje jeho portrét jako člověka, přednosty kliniky a učitele.“

Za svého působení v Brně napsal 36 publikací. Dokonale hovořil německy, anglicky a francouzsky. Stážoval na zahraničních klinikách; byl zván k účasti na kongresech téměř v celé Evropě. Vynikal jemnou a přesnou chirurgickou technikou. Věnoval se nejen břišní chirurgii, ale také chirurgii hrudní a plicní. Se všemi novými poznatky nezištně seznamoval spolupracovníky. Po návratu do Brna v roce 1946 přednášel hlavně o zkušenostech z válečné chirurgie. Publikoval také za války v několika časopisech, např. v *Bulletin of the Czechoslovak Medical Association in Great Britain*, vydávaný Československým výzkumným ústavem v Londýně. Publikace doktora Hejduka byly s velkou pozorností přijímány nejen doma, ale také v zahraničí.

Krátkodobě odborně a didaktické působení profesora Hejduka na Masarykově univerzitě přispělo k rozvoji břišní a hrudní chirurgie v Brně. Pod jeho vedením se na II. chirurgické klinice FN U Sv. Anny zvýšil počet operací plic a byla provedena první perikardektomie. Erudivaný lékařský a zdravotnický personál, zvláště u nemocných po hrudních a plicních operacích, pomohl přednostovi doc. dr. Janu Navrátilovi s přípravou a zahájením chirurgické léčby srdečních vad v roce 1953.

Professor MUDr. Hejduk byl nejen výborný a svědomitý chirurg. Kromě píle, znalostí jazyků a dodržování lékařské etiky vynikal jako člověk vysokých mravních hodnot a vybraného společenského chování. Hodnotíme-li celoživotní práci a charakterové vlastnosti tohoto

ušlechtilého člověka, neměl by již nikdy zůstat „neprávem zapomínaným českým chirurgem“.

– Literatura u autora

M. BEDNÁŘIK

Třicet let od úmrtí Mirko Nováka

Před třiceti lety, dne 16. září 1980, zemřel profesor dějin filozofie a estetiky Mirko Novák, někdejší člen filozofického semináře brněnské Filozofické fakulty. Medailon o jeho životě a díle přinesla Universitas 2001, č. 4.

M. Novák se narodil v Praze 3. října 1901. Svě pedagogické působení začal v roce 1932 na Komenského univerzitě (píše o něm Vladimír Bakoš v knize *Filozofické myšlenie na Slovensku v mezivojnovom období*, Bratislava 1988). V roce 1938 přešel, už jako docent estetiky, na brněnskou Filozofickou fakultu, kde se „na filozofii“ stal kolegou profesorů J. L. Fischera a Josefa Tvrdeho. V roce 1946 tu byl ustanoven mimořádným a v roce 1949 řádným profesorem dějin filozofie. Novák k tomu poznamenal: „Tak tedy mě jmenovali profesorem pro obor dějiny filozofie. Čekal jsem, že to bude na estetiku, ale estetika připadala patrně ministerským pánům oborem příliš exkluzivním, než aby se pro ni instaloval a platil samostatný profesor.“ Na Slovensku se původně chtěl habilitovat z filozofie (na základě práce Kantův kriticismus a problém hodnoty), nicméně přece více tíhnul k uměnovědě a estetice. (V Praze studoval filozofii u F. Krejčího, hudební vědu a estetiku u Z. Nejedlého a O. Zicha; v Bratislavě v letech 1931–1937 působil i Jan Mukářovský.) V roce 1954 Mirko Novák „přestoupil“ na Karlovu univerzitu. Přitáhla jej nejen sama Praha, ale i možnost soustavněji se tam věnovat estetice, v rámci katedry filozofie, později na obnovené katedře estetiky. – Z. Novákových brněnských žáků, působících pak na zdejší fakultě, vzpomeňme na estetika Olega Suse a historika filozofie Jiřího Četla. Sus získal Nováka pro spolupráci s Hostem do domu, která vedla i k Novákově sborníkové knize vydané v Brně: *Být národem* (Blok 1969). A také inicioval konfe-

renci o Mirko Novákovi, kterou v roce 1980 uspořádala katedra filozofie (střev. sborník *Mirko Novák – filozof a estetik*, Brno 1982). Susův článek k nedožitým osmdesátinám Mirko Nováka (se zásadním výkladem o jeho osobnostním a vědeckém profilu), mohl vyjít jen v zahraničí, v 8. sv. *Wiener slawistischer Almanach 1981*. – Připomeňme ještě dvě věci. Že totiž naše revue v 1. čísle ročníku 1991 přinesla Novákův článek *Několik ukázek moderní české sebereflexe* (spolu se statí *K problematice nacionalismu a národního vědomí* vyšel v samizdatové edici, kterou z pozůstalosti Mirko Nováka připravila Eliška Nováková). Měl tehdy upozornit na Novákovy studie jednající o roli národa a národního vědomí v novodobých dějinách i v současnosti. A že čtenáře zajímavější se o české filozofické a estetické myšlení může poučit i pobavit Novákovo *Úsměvné vzpomínání* (Praha 1908), s kapitolami Na úsvitě, Jak jsem se stal Čechem, Doma i ve škole, Mezi kumštýři, Na vysokých školách, Ve Francii, Doma i na Slovensku po roce 1918, V Praze za války, Tak tedy do Brna, Praga caput regni. Své motto má tato kniha z Novákovy knihy *La Corbusierova prostorová estetika* (Praha 1929).

(REDAKCE)

Sto let od narození MUDr. Vladimíra Zapletala

(24. 5. 1900 – 3. 2. 1983)

Průkopník organizovaného výzkumu dějin lékařství na Moravě a zakladatel oboru dějiny lékařství na Lékařské fakultě Masarykovy univerzity V. Zapletal kdysi napsal v článku *Má cesta za poznáním vědy*: „Pěstování dějin věd má své významné místo v současném bouřlivém vývoji vědy a techniky, kdy poučení z vývoje minulého může být východiskem pro řešení složitých problémů současnosti a zejména pro vypracování programů pro příští léta.“

Věděl dobře, že dějiny medicíny, jako ostatně každého vědního oboru, věci či jevu, vyžadují vedle vytrvalosti a trpělivosti také znalosti odborné. Shromažďoval, třídil, vy-